

Tjóðartónaskald Noregs Edvard Grieg 150

Grieg-kvöld í Norðurlandahúsinum

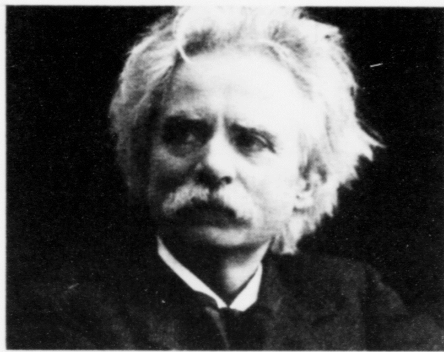
Tiltakið byrjar kl. 16 í morgin. Á skránni er fjölbreytt úrval av avrikum Griegs. Eisini verður kantatan »Brúgv« framförd – verkið, Vagn Holmboe og Karsten Hoydal gjørdur til framförslu tá Norðurlandahúsið varð tikið í nýtslu fyrri tíggu árum síðani

Ongantið í Noregs søgu er so nógv vordíð gjørt burtur úr einum listafólki sum nú í sambandi við, at 150 ár eru liðin, síðan Edvard Grieg var borin í heim – í Bergen 15. juni 1843. Í heimum, skúli, samkomuhúsum og teim stóru konserthøllunum í heimlandi tónaskaldsins ljómar í ár Grieg, Grieg og aftur Grieg, og allastaðni úti og inni sæst blíðliga andlitsbragdið á hesum litla norðmanninum, sum meira enn nakar megnarði at lyfta norskt tónleikalív upp á altjóða støði og veita tí virðing um allan heim. Norsk tónlistafólk – einsærís og í størri ella smærri bólkum – flúgva í ár til og frá, og tey stóru orkestrini í Moskva, Berlin, Wien, London, Jerusalem, Tokio, New York, ja, stutt sagt um allan jarðarknøttin spæla Grieg-tónleik sum aldri áður.

Eisini føroysk tónleikafólk ynskja eftir besta førinum at vera við til at heiðra minnið um mætasta tónaskaldið hjá okkara næstu brøðratjóð, og nú sunnudagin 31. oktober kl. 16.00 verður gallakonsert í Norðurlandahúsinum, har lutakaramir verða Tórshavnar Manskór, Havnarkórið, Føroya Unglingastrúkiorkestur, Berghild Poulsen, sum syngur sopransolo, og Stamen Stantchev við fylgi- og soloklaverspæli.

Hvør var so hesin Edvard Grieg? Navnið er komið úr Skotlandi við einum av forfedrum E. Griegs, keypmanninum Alexander Greig, sum í 1779 flutti úr Aberdeen og til Bergens at búgva. Tónleikahug og evnir hevði Grieg bæði í faðir- og móðurætt. Seks ára gaml fór hann at ganga til klaverspæl, gjørdist beinanvegin hugtikin t.d. av W. A. Mozart, og lítið legði hann í, at hini børnini spottaðu hann og róptu eftir honum: »Mosak, Mosak!«

Um 12 ára aldur sigst Grieg at vera farin undir at skriva tónleik, og tá ið góði vinur familjunnar Grieg, heimsgitni fiólsnillingurin Ole Bull, sá, hvat hesin líti hevði fest á blað, fekk hann tað í lag, at tann vónríki unglingin longu 15 ára gaml varð sendur til tónlistabýin Leipzig at vinna sær útbúgving. Eftir 4 ára lesnað í Týsklandi kom Grieg eitt skifti til Keypmannahavnar, har hann lærði hjá danska kompo-

nistinum N. W. Gade. Eitt stipendium gav honum høvi til framhaldandi lesnað í Rom, og á hesum sínum ferðum kom Grieg í samband við fremstu tónleikarar og tónasköld í Europa og vann sær størstu viðurkenning bæði sum klaverleikari, dirigentur og komponistur.

Í Keypmannahavn hevði Grieg hitt landsmannin Rikard Nordraak – hann, sum m.a. gjørdi lagið til norska tjóðsöngin »Ja, vi elsker dette landet«, sum hevði sama brennandi ynski sum hann at fáa skapt tónleik við egnum norskum eyðkenni, og sum eggjaði honum til at finna inn til sín egna persónliga tónleikastíl. »Ongantið gloymi eg ta løtuna«, skrivaði Grieg eftir hendan teirra fyrsta fund, »knappliga var tað, sum var eitt slør drigið frá eygum mínum, og eg visti, hvat eg vildi gera ... Eg haldi, at hann visti mær vegin inn til sjálvan meg«.

Í Rom var E. Grieg komin saman við Franz Liszt, sum gjørdist hugtikin av hesum gávuríka unga norðmanninum og elvdi honum til framhald, og samanumtikið kom Grieg í samband við so nógv av tíðarinnar fremsu mentamonnum bæði burtur og heima, sum vísu honum leiðir og góvu honum álít á sjálvan seg. Men hinvegin vóru tað ikki so fáir, ið sum frá leið fingi í blástur av skapanarvirki Griegs. Debussy, ið gjørdist undangongumaður á sínum øki, hevði nógv at takka Grieg fyri, og Ravel, sum er gitin fyri sítt harmoniska og instrumentatoriska kynstur, skal hava sagt, at uttan ávirkan frá Edvardi Grieg hevði hann ikki havt skrivað eitt einasta verk.

Og hvat er so tónleikur Edvard Griegs? Jú, sjálvur legði hann nógv áherðslu á sín norska uppruna, leitaði

Edvard Grieg verður í hesum døgum hátíðarhildin um stóran part av heiminum

aftur til fólkátónleikin, og hópur av hansara tónverkum hava heiti av slátt, báðnlát, folkvise o.s.fr. Ivalyst er almikið bæði í tí melodiska og tí rytmska í tónleiki Griegs, sum ber aftur í tann fjölbroytta norska fólkátónleikin, og sjálvur legði Grieg nógvan dent á at finna inn á tað, sum skuldi eyðkenna norska kenslu fyri harmonii uttan rættliga at kunna gera sær greitt, hvat tað skuldi vera, tí fiólin, sum meira enn nakað er tað ljóðføri, sum hevur ljóðað í teim norskum dølunum gjøgnum öldir, ikki júst avdúkar nakað stórvegis í tí harmoniska. Helst man tað vera so, at skapanarverk Edvard Griegs er ein meistarlígg samanrenning av norskum fólkátóna, genialu skapanargávum tónaskaldsins og evnum hansara at taka til sín av tí besta, sum aðrir kundu vísa honum á. Tí ímyndar Grieg í einum fram um aðrar norðmannin í altjóða og europearar í tí norðurlenska tónleikaheiminum.

Gandakallurin frá Trollhaugen var tó ikki maður, sum byrgdi seg inni í sínum l'art pour l'art. Nei, sum hann sjálvur segði: »Tú mást fyrst gerast menniskja. Øll sonn list sprettur av tí menniskjaliga. Sjálvur tók hann við sínum penni, sum væl kundi veitt honum viðurkenning sum høvundur, virkin lut í øllum samfelagsmálum, sum vóru frammi í tíðini. Soleiðis spáddi hann, at russiska revolútionin fór at koma, at zarurin fór at verða skotin. Ikki vildi hann spæla fyri russiskum aðalfólki, meðan hann fegin setti seg til klaverið til frama fyri tey, sum annars liðu hungur og neyð í russiska

samtelagnum. Harðliga tók hann til orðanna í Dreyfus sakini, og hansara sjónarmið vóru so nógv frammi í europeiska blaðmannahiminum, at hann fekk illa-vorðin brøv aftur, varð hóttur eftir lívinum, og fyrrverandi vinur hansara Debussy skirdi hann at vera figginda Fraklands.

Í samíðini var Edvard Grieg gitin eins væl sum tónaskald, orkestruleiðari og kanska helst sum klavervirtuosur, sum fylltu konsertsalmar úti í teim stóru býunum um alt Europa.

Íðan, hevur hesin norðmaðurin, sum nú verður heiðraður um alla verð, skrivað so stór tónaverk? Nei, av tónaverkum í tí stóra stílinum er næstan bert at nevna hina gitnu klaverkonsertina í a moll, um enn hann eisini hevur latið úr hondum viðurkend symfonisk verk. Men í songunum – kona hansara Nina var ein gúðagivin songkvinnu – og í

»Brúgv« eisini á skránni

Vagn Holmboe

Karsten Hoydal

Stóra danska tónaskaldið Vagn Holmboe, sum eigur tónleikin í »Brúgvum«, hevur alt tað vit minnst sýnt songmentan okkara størsta ans og vælvild. Mong lög og útsetingar hevur hann gjørt yvir føroyskt tilfar – okkurt av tí fyrri okkum nakað »fremmant« at byrja við – men sum vit eru vand við tað, sjálvsagdur partur av eitt nú okkara kórskrám.

Fróði, vísi og altíð sannleikaleistandi høvundur okkara Karsten Hoydal, sum eigur orðini í »Brúgvum«, hevur – umframt nógvu perlurnar á óbundnum máli – eisini lagt eftir seg hóp av yrkingum, sum mest sum bønna um at verða sungnar. Tíbetur hava fleiri teirra nú fingið frálík føroysk lög – og frambornar við skili er altíð tign yvir fynduga innihaldinum.

teirri ørgrynna av smærri klaverstykkjunum, hann læt úr hondum, hevur Grieg lagt eftir seg sannar perlu, sum

geva honum sæti millum teir stóru í tónleikasøgu.

Ólavur Hátún

...ostur ið tær dámar...

Til lotturnar, tá tú skalt hjúkla um teg sjálvan, ella onkran tú leggur í. Vít framleiða ost úr reinasta føroyska rómanum, tú kanst hugsa tær.

Rómaosturin fæst bæði reinur og sum pikant rómaostur, ið er kryddaður við alskyns kryddaríum.

Vinarligar heilsanir Mjólkarvirki Bónaðarmanna